

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง การพัฒนาโปรแกรมการศึกษาสำหรับผู้ปกครองในการส่งเสริมพัฒนาการทางร่างกายของเด็กวัยอนุบาล ด้วยรูปแบบการให้ประชาชนในชนบทมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหา

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อพัฒนาโปรแกรมการศึกษาสำหรับผู้ปกครองในการส่งเสริมพัฒนาการทางร่างกายของเด็กวัยอนุบาล ด้วยรูปแบบการให้ประชาชนในชนบทมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหา

คำถามของการวิจัย

ผู้ปกครองของเด็กวัยอนุบาลมีการเปลี่ยนแปลงแบบแผนพฤติกรรมการส่งเสริมพัฒนาการทางร่างกายของเด็กวัยอนุบาล หลังเข้าร่วมโปรแกรมการศึกษาสำหรับผู้ปกครองในการส่งเสริมพัฒนาการทางร่างกายของเด็กวัยอนุบาล ด้วยรูปแบบการให้ประชาชนในชนบทมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหา หรือไม่ อย่างไร

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้มีวิธีดำเนินการ 4 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นที่ 1 การศึกษาข้อมูลพื้นฐาน ประกอบด้วย

1.1 การศึกษาเอกสารและงานวิจัยในด้านต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง

1.2 การศึกษาในพื้นที่เกี่ยวกับสภาพและปัญหาชุมชนและสภาพการส่งเสริม

พัฒนาการทางร่างกายของเด็กวัยอนุบาล

1.3 การประมวลข้อมูลและสรุปปัญหา

ขั้นที่ 2 การสร้างโปรแกรมการศึกษาสำหรับผู้ปกครองในการส่งเสริมพัฒนาการทางร่างกายของเด็กวัยอนุบาล ด้วยรูปแบบการให้ประชาชนในชนบทมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหา มีวิธีดำเนินการตามลำดับดังนี้

- 2.1 การกำหนดกรอบแนวคิดในการพัฒนาโปรแกรมฯ
- 2.2 การกำหนดกรอบแนวคิดและสาระสำคัญของโปรแกรมฯ
- 2.3 การสร้างเอกสารและสื่อประกอบการใช้โปรแกรมฯ
- 2.4 การตรวจสอบและปรับปรุงเอกสารและสื่อประกอบการใช้โปรแกรมฯ

ขั้นที่ 3 การทดลองใช้โปรแกรมการศึกษาสำหรับผู้ปกครองในการส่งเสริมพัฒนาการทางร่างกายของเด็กวัยอนุบาล ด้วยรูปแบบการให้ประชาชนในชนบทมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหา มีวิธีดำเนินการตามลำดับดังนี้

3.1 การกำหนดประชากรและคัดเลือกกรณีศึกษา

3.1.1 ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ ผู้ปกครองของเด็กวัยอนุบาลทั้งหมดในหมู่บ้านหนองกก หมู่ที่ 4 ตำบลร่อนพิบูลย์ อำเภอร่อนพิบูลย์ จังหวัดนครศรีธรรมราช ในปีพ..ศ.2540 จำนวนทั้งสิ้น 39 คน

3.1.2 กรณีศึกษา คือ ผู้ปกครองของเด็กวัยอนุบาล (3-6ปี) ในหมู่บ้านหนองกก หมู่ที่ 4 ตำบลร่อนพิบูลย์ อำเภอร่อนพิบูลย์ จังหวัดนครศรีธรรมราช ในปีพ..ศ.2540 จำนวน 8 คน ได้มาโดยคัดเลือกแบบเจาะจงตามเกณฑ์ที่ระบุไว้ในโปรแกรมฯ

3.2 การสร้างเครื่องมือเก็บรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูล ประกอบด้วย

3.2.1 เครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่

- 1) แบบสำรวจชุมชน
- 2) แบบบันทึกการสังเกตอย่างมีส่วนร่วมเกี่ยวกับพฤติกรรมของผู้ปกครองการส่งเสริมพัฒนาการทางร่างกายของเด็กวัยอนุบาล
- 3) แบบสัมภาษณ์ผู้ปกครองในการส่งเสริมพัฒนาการทางร่างกายของเด็กวัยอนุบาล

3.2.2 เครื่องมือวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่

- 1) แบบสรุปบทบาทของผู้ปกครองในการส่งเสริมพัฒนาการทางร่างกายของเด็กวัยอนุบาลของแต่ละครอบครัว
- 2) แบบสรุปบทบาทของผู้ปกครองในการส่งเสริมพัฒนาการทางร่างกายของเด็กวัยอนุบาลโดยรวม

3) แบบวิเคราะห์พฤติกรรมของผู้ปกครองในการส่งเสริมพัฒนาการทางร่างกายของเด็กวัยอนุบาล

3.3 การดำเนินการทดลองและการเก็บรวบรวมข้อมูล

ระยะที่ 1 การใช้โปรแกรมขั้นที่ 1 การเตรียมการก่อนจัดกิจกรรมการศึกษาสำหรับผู้ปกครองในโปรแกรมฯ และการเก็บรวบรวมข้อมูลพื้นฐานแบบแผนพฤติกรรมผู้ปกครองก่อนจัดกิจกรรมการศึกษาสำหรับผู้ปกครองในโปรแกรมฯ ใช้เวลา 8 สัปดาห์

ระยะที่ 2 การใช้โปรแกรมขั้นที่ 2 การจัดกิจกรรมการศึกษาและการเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้ปกครองเข้าร่วมกิจกรรมตามขั้นตอนการดำเนินการใช้โปรแกรมฯ ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น โดยจัดกิจกรรม 5 ครั้ง ใช้เวลาในการดำเนินการ 12 สัปดาห์

ระยะที่ 3 การเก็บรวบรวมข้อมูลหลังการทดลองใช้โปรแกรมฯ ใช้เวลา 2 สัปดาห์

3.4 การตรวจสอบความสอดคล้องของข้อมูล

3.4.1 การสร้างตารางตรวจสอบความสอดคล้องของข้อมูล

3.4.2 การดำเนินการตรวจสอบความสอดคล้องของข้อมูล

3.5 การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้นใช้วิธีการวิเคราะห์โดยการจำแนกชนิดของข้อมูล การสร้างเป็นข้อสรุปย่อย การจัดกลุ่มข้อมูล การหาแบบแผน การวิเคราะห์แบบตรรก และการประมวลข้อมูลเข้าด้วยกันและสร้างเป็นบทสรุป ด้วยการวิเคราะห์แบบอุปนัย

ขั้นที่ 4 การปรับปรุงโปรแกรมการศึกษาสำหรับผู้ปกครองในการส่งเสริมพัฒนาการทางร่างกายของเด็กวัยอนุบาล ด้วยรูปแบบการให้ประชาชนในชนบทมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหา มีวิธีการดำเนินการตามลำดับดังนี้

4.1 การนำข้อมูลที่ได้มาปรับปรุงโปรแกรมฯ

4.2 การนำเสนอโปรแกรมฯ

สรุปผลการวิจัย

ผลการวิจัยมีดังนี้

หลังการทดลองใช้โปรแกรมการศึกษาสำหรับผู้ปกครองในการส่งเสริมพัฒนาการทางร่างกายของเด็กวัยอนุบาล ด้วยรูปแบบการให้ประชาชนในชนบทมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหา ผู้ปกครองมีการเปลี่ยนแปลงแบบแผนพฤติกรรมส่งเสริมพัฒนาการทางร่างกายของเด็กวัยอนุบาลในเรื่องที่ผู้ปกครองเลือกมาแก้ปัญหา ได้แก่เรื่อง โรคฟันผุในเด็กวัยอนุบาล ดังนี้

- 1) ผู้ปกครองมีการเปลี่ยนแปลงแบบแผนพฤติกรรมส่งเสริมการรักษาสุขภาพในช่องปากและฟันของเด็กวัยอนุบาล ด้านการแปรงฟัน จากพฤติกรรมไม่ได้ติดตามดูแลการแปรงฟันของเด็ก หรือติดตามอย่างไม่สม่ำเสมอ มาเป็นพฤติกรรมดูแลการแปรงฟันของเด็กอย่างใกล้ชิดและสม่ำเสมอ และเป็นแบบอย่างที่ดีให้กับเด็กในด้านการแปรงฟัน
- 2) ผู้ปกครองมีการเปลี่ยนแปลงแบบแผนพฤติกรรมส่งเสริมการรักษาสุขภาพในช่องปากและฟันของเด็กวัยอนุบาล ด้านการรับประทานอาหารที่มีประโยชน์ จากพฤติกรรมปล่อยให้เด็กเลือกซื้ออาหารรับประทานเองตามใจชอบ ซึ่งมักไม่มีคุณค่าของสารอาหาร มาเป็นพฤติกรรมดูแลการรับประทานอาหารของเด็กอย่างสม่ำเสมอ ด้วยการเลือกซื้ออาหารที่มีประโยชน์ให้เด็กรับประทาน กำกับดูแลการเลือกซื้อและรับประทานอาหารของเด็กอย่างใกล้ชิด รวมทั้งเป็นแบบอย่างที่ดีให้กับเด็กในการรับประทานอาหารที่มีประโยชน์

อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยเพื่อพัฒนาโปรแกรมการศึกษาสำหรับผู้ปกครองในการส่งเสริมพัฒนาการทางร่างกายของเด็กวัยอนุบาล ด้วยรูปแบบการให้ประชาชนในชนบทมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหา ผู้วิจัยได้แบ่งการอภิปรายเป็นหัวข้อ โดยลำดับดังนี้

1. ผลการทดลองใช้โปรแกรมฯ
  - 1.1 การเปลี่ยนแปลงแบบแผนพฤติกรรมของผู้ปกครองในการส่งเสริมพัฒนาการทางร่างกายของเด็กวัยอนุบาล
  - 1.2 การเปลี่ยนแปลงแบบแผนพฤติกรรมของผู้ปกครองในฐานะที่เป็นสมาชิกของทีมงานขณะประชุม

2. คุณค่าของโปรแกรมการศึกษาสำหรับผู้ปกครองในการส่งเสริมพัฒนาการทางร่างกายของเด็กวัยอนุบาล ด้วยรูปแบบการให้ประชาชนในชนบทมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหา

3. ข้อสังเกตจากการวิจัย : อธิพิพลอื่น ๆ

1. ผลการทดลองใช้โปรแกรม

1.1 การเปลี่ยนแปลงแบบแผนพฤติกรรมของผู้ปกครองในการส่งเสริมพัฒนาการทางร่างกายของเด็กวัยอนุบาล

จากการเปลี่ยนแปลงแบบแผนพฤติกรรมของผู้ปกครองในการแก้ปัญหาโรคฟันผุของเด็กวัยอนุบาล โดยการมีพฤติกรรมติดตามและส่งเสริมการรักษาสุขภาพในช่องปากและฟันของลูกด้วยการแปรงฟันและการรับประทานอาหารที่มีประโยชน์อย่างใกล้ชิด และสม่ำเสมอ ทั้งเป็นแบบอย่างที่ดีให้กับเด็ก ในระหว่างและหลังจากการเข้าร่วมโปรแกรมฯ แสดงให้เห็นว่า กิจกรรมการศึกษาสำหรับผู้ปกครองในการส่งเสริมพัฒนาการทางร่างกายของเด็กวัยอนุบาล ด้วยรูปแบบการให้ประชาชนในชนบทมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาที่จัดขึ้น สามารถทำให้ผู้ปกครองเกิดความตระหนักในความสำคัญของปัญหาการอบรมเลี้ยงดูและการส่งเสริมพัฒนาการทางร่างกายของเด็กวัยอนุบาล และสามารถใช้ประโยชน์จากความรู้ที่ประมวลได้จากการทำกิจกรรมมาแก้ปัญหา เพื่อพัฒนาเด็กของตนได้อย่างแท้จริง ซึ่งสอดคล้องกับที่เบอร์เกอร์ (Berger, 1981) ได้กล่าวว่า ผู้ปกครองที่มีความเข้าใจถึงผลของพฤติกรรมของผู้ปกครองที่มีต่อเด็ก จะเปลี่ยนพฤติกรรมของตนเอง เพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่พึงประสงค์ได้การที่เป็นเช่นนี้น่าจะเป็นเพราะผู้ปกครองมีความสนใจและความต้องการที่จะส่งเสริมบุตรหลานของตนให้มีพัฒนาการทางร่างกายที่ดีขึ้น รวมทั้งมีความต้องการที่จะพัฒนาบุตรหลานของตนด้วยตัวของผู้ปกครองเองอยู่แล้ว เมื่อได้รับโอกาสทบทวนตรวจสอบด้วยปัญหาที่ตนเห็นว่าสำคัญสำหรับบุตรหลานของตน และค้นพบว่า ปัญหาดังกล่าวอยู่ในวิสัยที่ตนจะลงมือแก้ไขได้โดยไม่ต้องอาศัยบุคคลภายนอก อีกทั้งเกิดกำลังใจจากการที่ผู้ปกครองคนอื่น ๆ ลงมือทำในสิ่งเดียวกัน ร่วมทุกข์ร่วมสุขในการแก้ปัญหาด้วยกันไม่ใช่เป็นการทำไปตามกำลังของตนตามลำพังเหมือนแต่ก่อน ดังที่ออร์บาสค์ (Auerbach, 1986) อธิบายว่า ผู้ปกครองเรียนรู้ได้ดีที่สุดในสิ่งที่เขาสนใจ และถ้ามีอิสระต่อการตอบสนองสถานการณ์ด้วยตนเอง สอดคล้องกับที่ ทิศนา ชามมณี และคณะ (2536) ได้กล่าวไว้ว่า การพัฒนาใด ๆ ที่มาจากสำนึกและความเป็นเจ้าของ จะส่งผลให้งานพัฒนานั้น ๆ สามารถดำเนินไปได้อย่างมีประสิทธิภาพและอย่างต่อเนื่อง

ทั้งนี้ในการทำความเข้าใจกับปัญหานั้น เมื่อผู้วิจัยชี้ให้ผู้ปกครองทบทวนชีวิตความเป็นอยู่ โดยเฉพาะในเรื่องการส่งเสริมพัฒนาการทางร่างกายของเด็กวัยอนุบาลเมื่อครั้งที่ตนยังเล็กนั้น ผู้ปกครองได้มีโอกาสหยุดคิดพิจารณาวิถีชีวิตความเป็นอยู่ในปัจจุบันที่เปลี่ยนไปจากเดิมของตน และค้นพบว่า ชีวิตในชนบทในอดีตที่ผ่านมาเน้นรำววยด้วยบริบทที่เอื้อต่อการพัฒนาทางร่างกายของเด็กวัยอนุบาลอย่างมาก เช่นที่นางดา กล่าวว่า “เด็กแต่แรกฟันไม่ผุ กินผลไม้ไม่มาก มันช่วยขัดฟัน นนมก็ไม่มีชื่อเหมือนสมัยนี้ คนแต่แรกเขาทำเอง เด็กเดี๋ยวนี้ฟันมันผุ เพราะมันกินลูกอม กินนม แลโทรทัศน์แล้วกินตาม” การรับความเจริญทางเทคโนโลยีต่าง ๆ ที่ทำอยู่ไม่ได้ช่วยให้ชีวิตคนในชนบท โดยเฉพาะเด็กวัยอนุบาลดีขึ้นเสมอไป มีบางอย่างที่เป็นกระแสของวัตถุนิยม ซึ่งเข้ามาพร้อมกับความเจริญทางเทคโนโลยี เช่น การโฆษณาขายนมไม่มีประโยชน์ และของเล่น ตลอดจนรายการโทรทัศน์ที่ไม่ส่งเสริมการเรียนรู้ ซึ่งเด็กในปัจจุบันจะนั่งดูจนไม่ได้ออกไปเล่นกับเพื่อน ๆ และอยู่จนหลับไปหน้าจอโทรทัศน์ เป็นต้น ล้วนแต่เป็นอุปสรรคขัดขวางการพัฒนาด้านต่าง ๆ ของเด็กทั้งสิ้น ในการแก้ปัญหานั้น นอกจากจะเป็นการแก้ปัญหาโดยใช้ความรู้ตามศาสตร์สมัยใหม่ที่ได้รับจากทางทิศตะวันตก ผู้ปกครองยังได้นำภูมิปัญญาในอดีตของชุมชนของตนเข้ามาผสมผสานด้วย ไม่ว่าจะเป็นการระดมสมองหาแนวทางแก้ปัญหาโดยการเปรียบเทียบวิถีชีวิตการอบรมเลี้ยงดูเด็กในอดีตที่ผ่านมาเทียบกับปัจจุบัน เพื่อนำสิ่งที่ดี ๆ ที่ภูมิปัญญาในอดีตได้ปฏิบัติไว้มาประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมตามสภาพความเป็นอยู่จริงอยู่ในวิถีชีวิตที่ตนพอจะทำได้ ดังนั้นการแก้ปัญหาในการส่งเสริมพัฒนาการทางร่างกายของเด็กวัยอนุบาล ของโปรแกรมฯ นี้จึงไม่ใช่เป็นเพียงการให้การศึกษาแก่ผู้ปกครองเฉพาะจุด เฉพาะเรื่องเพื่อแก้ปัญหาเฉพาะหน้าเท่านั้น หากยังเป็นการฝึกทักษะการคิดที่เป็นเครื่องมือในการแก้ปัญหา ตลอดจนการพัฒนาความสามารถในการแก้ปัญหา โดยการดึงเอาภูมิปัญญาดั้งเดิมที่มีอยู่แล้ว มาใช้อย่างสอดคล้องกับสภาพความเป็นจริง ซึ่งช่วยให้ผู้ปกครองมีความสามารถในการแก้ปัญหาอื่น ๆ ติดตัวไปในระยะยาวด้วย

1.2 การเปลี่ยนแปลงแบบแผนพฤติกรรมของผู้ปกครองในฐานะที่เป็นสมาชิกของทีมงานประชุม

จากการที่ผู้ปกครองได้เข้าร่วมโปรแกรมฯ ผู้ปกครองในฐานะสมาชิกของการประชุม มีการเปลี่ยนแปลงแบบแผนพฤติกรรมของตนขณะทำกิจกรรมอย่างเห็นได้ชัด กล่าวคือ ในช่วงการจัดกิจกรรมการประชุมครั้งที่ 1 ผู้ปกครองบางคนมีการพูดคุย เสนอความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาของเด็กวัยอนุบาล ซึ่งเป็นบุตรหลานของตนไม่มากนัก ส่วนใหญ่เป็นผู้ฟังมากกว่า

ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ผู้ปกครองไม่เคยเข้าร่วมทำกิจกรรมในลักษณะนี้ และคิดว่าการเข้าร่วมทำกิจกรรมคงเหมือนกับการประชุมทั่วไป ต้องใช้ความรู้ในการอ่าน เขียน รวมทั้งผู้ปกครองเข้าใจว่าตนเองไม่มีความรู้เกี่ยวกับพัฒนาการของเด็ก ทำให้เกิดความรู้สึกไม่มั่นใจในการแสดงความคิดเห็น

อย่างไรก็ตาม จากกิจกรรมการประชุมครั้งที่ 2 เป็นต้นมา กิจกรรมมีลักษณะหลากหลาย เป็นรูปธรรม อาทิเช่น การทำแผนที่บนพื้น และบนกระดาษ การทำตารางเวลา การทำแผนภูมิ เป็นต้น ผู้ปกครองได้พบว่ากิจกรรมเหล่านี้เป็นกิจกรรมที่ทำได้ง่าย ไม่ต้องใช้ความรู้มาก อีกทั้งเนื้อหาที่ศึกษาร่วมกันเป็นเรื่องที่อยู่ในชีวิตจริง ซึ่งผู้ปกครองมีส่วนรู้เห็น เช่น สภาพการตั้งบ้านเรือนของผู้คนในชุมชน จำนวนเด็กที่พื้นผุและไม่ผุในชุมชน เป็นต้น ไม่ใช่เรื่องไกลตัวที่ดูเป็นทางการเหมือนเป็นตำราทางวิชาการ ทำให้ผู้ปกครองมีความมั่นใจมากขึ้นในการนำเสนอข้อมูลเกี่ยวกับเด็กของตน และปฏิบัติกิจกรรมด้วยความสนุกสนาน ตลอดจนมีความมั่นใจในการขยายเครือข่ายการทำกิจกรรมของตนไปยังผู้ปกครองของเด็กวัยอนุบาลคนอื่น ๆ ในชุมชน ซึ่งก็คือ การสอนผู้อื่นแก้ปัญหาด้วยวิธีที่ตนพบว่าใช้ได้ผลดี แสดงให้เห็นว่า การจัดกิจกรรมในโปรแกรมฯ เป็นการจัดกิจกรรมที่สอดคล้องกับธรรมชาติของผู้ปกครองในชนบท และเป็นการกระตุ้นให้ผู้ปกครองเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาเด็กวัยอนุบาล

2. คุณค่าของโปรแกรมการศึกษาสำหรับผู้ปกครองในการส่งเสริมพัฒนาการทางร่างกายของเด็กวัยอนุบาล ด้วยรูปแบบการให้ประชาชนในชนบทมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหา

2.1 ความพึงพอใจของผู้เข้าร่วมโปรแกรมฯ

การเริ่มจากปัญหาที่ผู้ปกครองเลือกเอง มีความหมายสำหรับผู้ปกครองและทำให้ผู้ปกครองเข้ามามีส่วนร่วมเต็มที่ การที่เป็นเช่นนี้ เป็นพื้นฐานสำคัญให้ผู้ปกครองประสบความสำเร็จ และพอใจในกระบวนการทำงาน เต็มใจในการดำเนินการแก้ปัญหาในลำดับต่อไป แม้ปัญหาที่เลือกอาจดูไม่สำคัญนัก หรือระดับความเร่งด่วนน่าจะต่ำกว่าปัญหาอื่น ๆ อีกมาก ในสายตาของนักวิชาการสาธารณสุข หรือนักการศึกษาปฐมวัย แต่กระบวนการเรียนรู้ที่ผู้ปกครองได้เลือกเอง และแก้ปัญหาเองจะมีผลในระยะยาว ให้เกิดการแก้ปัญหาอื่น ๆ อีกต่อ ๆ ไปอย่างต่อเนื่อง และกระตือรือร้นมากกว่า การรับคำแนะนำในการเลือกปัญหามาจากบุคคลภายนอก ในขณะที่ผู้ปฏิบัติไม่ได้ตระหนักในความสำคัญของปัญหา หรือยังไม่สามารถมองจากมุมมองของนักวิชาการได้

จากผลการวิจัย พบว่า โปรแกรมการศึกษาสำหรับผู้ปกครองในการส่งเสริมพัฒนาการทางร่างกายของเด็กวัยอนุบาล ด้วยรูปแบบการให้ประชาชนในชนบทมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหา มีจุดเด่นที่ช่วยให้ประสบความสำเร็จสูงในการส่งเสริมให้ผู้ปกครองเกิดความตระหนักและร่วมมือในการแก้ไขปัญหของบุตรหลานของตน นั่นคือ ความพึงพอใจของผู้ปกครองในการแก้ปัญหา โดยเริ่มจากปัญหาที่ผู้ปกครองเป็นผู้เลือก เทคนิควิธีการที่หลากหลาย และการดำเนินการแก้ปัญหาด้วยตัวของผู้ปกครองเอง

2.2 เทคนิคต่าง ๆ รูปแบบการให้ประชาชนในชนบทมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหา

การเกิดความตระหนักในความสำคัญของปัญหาของผู้ปกครองและการเปลี่ยนแปลงแบบแผนพฤติกรรมของตนให้เป็นไปในทางที่ดีขึ้น โดยสามารถประมวลความรู้จากการเข้าร่วมกิจกรรมไปแก้ไขปัญหพัฒนาการทางร่างกายของบุตรหลานของตนได้ประสบผลสำเร็จ รวมถึงความรู้สึกภาคภูมิใจในผลงานที่ผู้ปกครองได้มีส่วนร่วม ส่วนหนึ่งเป็นผลมาจากการจัดกิจกรรมที่ประกอบด้วยเทคนิควิธีการต่าง ๆ อย่างหลากหลายที่สอดคล้องกับธรรมชาติและสภาพความเป็นอยู่ของผู้ปกครอง ซึ่งได้แก่ การเดินสำรวจชุมชน การสัมภาษณ์ การทำแผนที่ การทำตาราง การทำแผนภูมิ การทำแผนผังแสดงความคิดการขยายเครือข่ายของผู้ปกครอง ข้อดีของเทคนิควิธีการต่าง ๆ ที่ส่งผลให้การจัดกิจกรรมประสบผลสำเร็จ มีดังนี้

1) ปฏิบัติได้ง่าย และสอดคล้องกับอรรถศาสตร์ของผู้ปกครองในชนบท เทคนิคพื้นฐานที่ผู้ปกครองสามารถปฏิบัติได้ โดยไม่ต้องอาศัยทักษะทางการอ่านและเขียนเลย ได้แก่ การเดินสำรวจชุมชนและการสัมภาษณ์ สังเกตได้จากการพูดคุยของสมาชิกที่ได้เดินสำรวจชุมชนเป็นไปด้วยความสนุกสนาน มีสมาชิกบางคนที่ใช้ทักษะการเขียน โดยจดบันทึกข้อมูลจากการเดินสำรวจชุมชน เพื่อนำมาพูดคุยกัน สำหรับการสัมภาษณ์เป็นวิธีที่ทำได้ง่าย เพราะผู้ปกครองรู้จักคุ้นเคยกันอยู่แล้ว ผู้วิจัยพบว่า สมาชิกได้สัมภาษณ์ผู้ปกครองคนอื่น ๆ ในเวลาและสถานที่ที่สะดวกทั้งสองฝ่าย สมาชิกเล่าว่า เจอที่ไหนก็ถามที่นั่น ทำให้สมาชิกรู้สึกสบายใจในการทำกิจกรรมที่สอดคล้องกับความสะดวกของสมาชิกและเป็นรูปแบบที่ไม่เป็นทางการ

2) เข้าใจได้ทันที หลังจากสมาชิกนำข้อมูลที่ได้จากการสำรวจมาจัดระบบโดยการทำแผนที่ ทำให้สมาชิกมองเห็นปัญหาของเด็กวัยอนุบาลในชุมชนได้อย่างเข้าใจและชัดเจนในรูปแบบที่เป็นรูปธรรม หรือจากการทำตารางแนวนอนเปรียบเทียบการอบรมเลี้ยงดูเด็กโดยผู้ปกครอง 3 รุ่น ในอดีตและปัจจุบัน โดยการจัดระบบข้อมูลจากการพูดคุยให้เป็นตาราง

ทำให้สมาชิกเข้าใจข้อมูลทันที สามารถมองเห็นความเหมือน หรือความแตกต่างของการอบรม
เลี้ยงดู ในแต่ละรุ่นได้อย่างชัดเจน ซึ่งสัมพันธ์กับผลการวิจัยของเบเกอร์ (Baker, 1986) ที่ได้สรุป
ไว้ว่าผู้ปกครองมีความสามารถและสนใจที่จะศึกษาและเรียนรู้เกี่ยวกับวิธีการใหม่ ๆ ที่ทำให้เกิด
ความเข้าใจและนำไปปฏิบัติได้ง่าย และก่อให้เกิดประโยชน์กับเด็ก

3) ช่วยให้เกิดการทำงานช่วยเหลือกัน เห็นได้อย่างชัดเจนจากการทำแผนที่แสดง
ปัญหาของเด็กวัยอนุบาลในชุมชนว่า ผู้ปกครองที่เป็นสมาชิกในที่งานแนะนำซึ่งกันและกัน บ้างก็
ได้เดียวกัน แต่เป็นไปในรูปแบบของความสนุกสนาน สมาชิกช่วยกันบอก ชี้ หรือวาดเมื่อมีสมาชิก
คนใดคนหนึ่งทำไม่ได้ และในช่วงของการทำตารางเวลา เป็นวิธีหนึ่งที่สมาชิกได้ช่วยกันนึกย้อน
อดีต และให้ข้อมูล เมื่อต้องเขียนสรุปข้อมูล สมาชิกบางคนไม่ต้องการเขียน เพราะคิดว่าตัวเอง
เรียนมาน้อย กลัวว่าจะเขียนผิด จึงบอกให้คนอื่น ๆ เขียนแทนตนเอง ผู้วิจัยได้ลดความวิตกกังวล
โดยบอกว่าเขียนผิดก็ไม่เป็นไร แต่ให้เพื่อนสมาชิกรู้ว่า เรากำลังเขียนเรื่องอะไรก็พอแล้ว ถ้าเขียน
ไม่ได้จะช่วยบอกให้ เมื่อสมาชิกคนหนึ่งเริ่มต้นเขียน และเมื่อเขียนผิด สมาชิกคนอื่น ๆ ช่วยกัน
บอก ทำให้สมาชิกคนอื่น ๆ ที่เหลือคลายความวิตกกังวล เมื่อมีการเขียนครั้งต่อไป ทุกคนจึง
ผลัดกันเขียนด้วยความเต็มใจ ซึ่งสอดคล้องกับที่ ออร์บาสต์ (Auerbach, 1986) กล่าวว่า
ผู้ปกครองสามารถเรียนรู้จากกันและกัน

4) เพิ่มความมั่นใจในตนเอง อันเกิดจากการทำได้สำเร็จ จากการทำแผนผัง
แสดงความคิดการขยายเครือข่ายของผู้ปกครอง สมาชิกได้แสดงความรู้สึกภาคภูมิใจที่ตนเอง
สามารถเป็นตัวแทนในการแก้ปัญหาพัฒนาการของเด็ก และสามารถทำให้ผู้ปกครองคนอื่น ๆ
มีส่วนร่วมในการพัฒนาด้วย ทำให้สมาชิกมีความมั่นใจในการทำงานของตน และเกิด
ความต้องการที่จะดำเนินการแก้ปัญหาในเรื่องใหม่ต่อไป ดังที่ โชนิก (Honig, 1979) ได้กล่าวว่า
การให้ชุมชนเป็นฐาน จากผู้ปกครองคนหนึ่งไปอีกคนหนึ่ง ช่วยให้แต่ละคนเกิดการเรียนรู้ซึ่งกัน
และกัน มีความพึงพอใจ การแลกเปลี่ยนประสบการณ์ซึ่งกันและกัน ทำให้ผู้ปกครองมีส่วนร่วม
ในการให้ความรู้ และพัฒนาเด็กด้วยตัวของเขาเอง

3. ข้อสังเกตจากการวิจัย : อธิพจน์อื่น ๆ

จากผลการวิจัยในเรื่องนี้ ได้สะท้อนถึงอิทธิพลจากปัจจัยอื่น ที่เป็นอุปสรรคไม่ให้เกิด
การแก้ปัญหาของผู้ปกครองประสบความสำเร็จเต็มที่เท่าที่ต้องการ ได้แก่ การขาดความรู้ของ
ผู้ปกครองและผลกระทบจากปัจจัยภายนอก คือ โรงเรียนอื่น ๆ ในบริเวณใกล้เคียง ดังนี้

3.1 ผู้ปกครองบางคนขาดความรู้ ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับการส่งเสริมพัฒนาการเด็ก ทำให้การขยายเครือข่ายการแก้ปัญหาโรคฟันผุในเด็กไปสู่ผู้ปกครองกลุ่มนี้ทำได้ยาก เนื่องจากผู้ปกครองกลุ่มนี้เข้าใจว่า เด็กวัยอนุบาลยังเล็กอยู่ เด็กจะแปรงฟันหรือไม่ก็ไม่เป็นไร เพราะฟันแท้ยังไม่งอก ทำให้ผู้ปกครองไม่สนใจดูแลและฝึกสุขนิสัยในการแปรงฟันของเด็ก สังเกตได้จาก การที่สมาชิกในที่ทีมงานพูดคุยกันว่า บางบ้านไม่ทำแบบบันทึกการส่งเสริมการรักษาสุขภาพในช่องปากและฟันของลูกเลย เพราะบอกว่าเด็กยังมีฟันน้ำนมอยู่ ไม่ต้องดูแลมาก

3.2 ผู้ปกครองบางคนที่เป็นเครือข่ายของสมาชิกมีบุตรหลานอยู่ในโรงเรียนอื่น ๆ ทำให้การแก้ปัญหาการส่งเสริมพัฒนาการทางร่างกายของเด็กประสบปัญหา เนื่องจาก ผู้ปกครองที่เป็นเครือข่ายขาดความเข้าใจในวิธีการจัดกิจกรรมการศึกษาสำหรับผู้ปกครอง ทำให้บางคนไม่ได้สนใจในการแก้ปัญหาซึ่งไม่ได้มีส่วนร่วมมาตั้งแต่เริ่มต้น รวมถึงครูต่างโรงเรียนบางคนก็ไม่เห็นความสำคัญของการแก้ปัญหาเด็กอย่างจริงจัง สังเกตจากการที่ผู้วิจัยไปเยี่ยมบ้านและพูดคุยด้วย ผู้ปกครองท่านนั้นบอกว่า ทำไมครูอีกโรงเรียนไม่เห็นจัดกิจกรรมอย่างนี้เลย ทำไปก็ไม่มียประโยชน์ เด็กไปที่โรงเรียนแล้วไม่แปรงฟัน หรือรับประทานอาหารที่ไม่มีประโยชน์ ครูในโรงเรียนก็เป็นผู้ชาย ให้เด็กเอง จึงเห็นได้ว่าการแก้ปัญหาให้ได้ผลอย่างแท้จริงนั้น ต้องมีการขยายเครือข่ายออกไปเรื่อย ๆ โดยไม่สิ้นสุดเฉพาะในครอบครัว หรือในโรงเรียนของเด็กเอง เพราะเด็กมีชีวิตที่เกี่ยวข้องกับสังคมภายนอก หากสังคมภายนอกไม่ร่วมมือ เด็กก็ยังคงอาจได้รับอิทธิพลที่ไม่พึงประสงค์ได้

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. ครูและผู้บริหารโรงเรียน หรือผู้เกี่ยวข้องที่สนใจจะนำโปรแกรมการศึกษาสำหรับผู้ปกครองในการส่งเสริมพัฒนาการทางร่างกายของเด็กวัยอนุบาล ด้วยรูปแบบการให้ประชาชนในชนบทมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาไปใช้ ควรมีการศึกษา แนวคิด เนื้อหา วิธีการจัดกิจกรรม และการประเมินผลอย่างละเอียดเพื่อให้สามารถปฏิบัติได้อย่างถูกต้อง
2. ควรมีการจัดกิจกรรมการศึกษาสำหรับผู้ปกครอง ที่สอดคล้องกับความต้องการของผู้ปกครอง โดยเน้นให้ผู้ปกครองกำหนดปัญหา มีส่วนร่วมในการดำเนินงานทุกขั้นตอน มีการติดตามการดำเนินงานอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง เพื่อให้กิจกรรมมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น
3. กิจกรรมและสื่อที่ใช้ ควรพัฒนาให้เป็นกิจกรรมที่หลากหลาย และทำให้สามารถทำได้ในสภาพความเป็นอยู่ปกติของผู้ปกครอง โดยไม่ต้องอาศัยสื่อที่มีเทคโนโลยีสูง หรือกิจกรรมที่เป็นทางการ และซับซ้อนไม่เหมาะสมกับธรรมชาติของผู้ปกครองในชนบท

4. ควรมีการขยายเครือข่ายงานการพัฒนาเด็กของโปรแกรมฯ ไปสู่นายงานอื่น ๆ เช่น โรงพยาบาล กรมการพัฒนาชุมชน เป็นต้น เพื่อให้เกิดความร่วมมือในการจัดกิจกรรมที่สอดคล้องกับความต้องการของผู้ปกครองในการพัฒนาเด็กได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ข้อเสนอแนะสำหรับงานวิจัย

1. ควรมีงานวิจัยที่พัฒนาต่อเนื่องเกี่ยวกับการส่งเสริมพัฒนาการทางร่างกายของเด็กวัยอนุบาลไปสู่ระดับชั้นอื่น ๆ เพื่อให้ผู้ปกครองมีการขยายเครือข่ายที่กว้างขึ้นและไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน

2. ควรมีการศึกษาถึง การจัดกิจกรรมการศึกษาสำหรับผู้ปกครอง ด้วยรูปแบบการให้ประชาชนในชนบทมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหา ในการส่งเสริมพัฒนาการเด็กในด้านต่าง ๆ โดยการร่วมมือกันระหว่างโรงเรียนและหน่วยงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง เช่น สาธารณสุขประจำหมู่บ้าน เพื่อให้ได้ผลการวิจัยที่ครอบคลุมในการพัฒนาเด็กที่กว้างขวางขึ้น

สถาบันวิทย์บริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย